

СИЛАБУС КУРСУ ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО (ПРАКТИЧНА РИТОРИКА)

Ступінь вищої освіти – **перший (бакалаврський)**

Освітня програма – «Правова журналістика»

Дні занять:

Консультації: відповідно до встановленого розкладу

Рік навчання: 2, **Семестр:** 4

Кількість кредитів: 5. **Мова викладання:** українська

Керівник курсу – канд. філол. наук, доцент **Блашків Ольга Володимирівна**

Контактна інформація: o.blashkiv@wunu.edu.ua

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Ораторське мистецтво (практична риторика)» як наука і мистецтво ефективною усною переконливою комунікації становить фундамент професіоналізму лідерів суспільства різних сфер діяльності, оскільки оволодіння ораторською майстерністю в сучасному світі є невід'ємним елементом підготовки фахівців у будь-якій професійній царині. Особливо значною є роль професіонала мови в сфері культури і громадської діяльності.

Риторика як комплексна наука, тобто як своєрідний симбіоз таких наук, як соціологія, психологія, філософія, логіка, лінгвістика, етика, є навчальною дисципліною, зорієнтованою на найактуальніші потреби сьогодення — навчання ефективним технологіям комунікації, розвитку майстерності професійного володіння словом.

Основні цілі та завдання навчального курсу «Ораторське мистецтво (практична риторика)»

- дати знання основ класичної і сучасної риторики як науки про мисленнево-мовленнєву діяльність, спрямовану на переконання, вплив, на досягнення цілей у процесі мовної комунікації;
- надати поняття про види та жанри ораторського мистецтва;
- засвоїти закони риторики, лінгвістичні та паралінгвістичні засоби впливу на аудиторію;
- оволодіти навичками ораторського мистецтва, культурою вербального та невербального спілкування;
- навчити прийомам підготовки, написання та виголошення промови на задану тему;
- навчити створювати ефективні презентації;
- сформувати у студентів навички практичного використання в професійній діяльності засобів ораторського мистецтва;
- виховати свідоме ставлення до мовлення, культури, логіки, техніки мови; потребу вдосконалення власного монологічного та діалогічного мовлення.

СТРУКТУРА КУРСУ

Тема	Результати навчання	Завдання
1. Риторика як наука і мистецтво	Знати: предмет, завдання і структуру курсу; літературу до курсу. Визначення риторики від давнини до сучасності. Категорії риторики: етос, пафос, логос. Основні етапи зародження й розвитку риторики в історії людства.	поточне опитування

	<p>Давньогрецька риторика: софісти, Горгій, Сократ, Платон, Демосфен. «Риторика» Аристотеля як перша теорія красномовства. Давньоримська риторика: риторичне ідеал Цицерона. «Риторичні настанови» Квинтиліана. Особливості риторики Середньовіччя і Відродження. Гомілетика. Лекція. Вітчизняну риторику.</p> <p>Проводити аналіз мовної спадщини Григорія Сковороди. Обґрунтовувати роль риторики в Києво-Могилянській академії, ректора Києво-Могилянської академії, вченого, письменника, риториста Феофана Прокоповича.</p> <p>Місце риторики серед інших наук.</p> <p>Аналізувати взаємозв'язки риторики з іншими науками.</p>	
<p>2. Види ораторського мистецтва</p>	<p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Основні роди і види (жанри) красномовства. - Особливості професійної риторики: традиції та сучасність. - Монолог, діалог, полілог як риторичні форми професійного красномовства. Діалогові форми політичного красномовства: дискусія, дебати, полеміка. - Суб'єктів політичної суперечки: опонент, пропонент, аудиторія. <p>Розуміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Мистецтво суперечки. - Політичну риторику як складник політичної діяльності. - Публічну суперечку в діяльності політичного лідера. - Коректні та некоректні прийоми суперечки. - Гумор у риторичному мистецтві. 	<p>стандартизовані тести</p>
<p>3. Закони риторики та сфери її використання</p>	<p>Знати і розуміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Роль ораторського мистецтва у професійній діяльності журналіста. - Функції ораторського мистецтва. - Риторичну формулу як сукупність семи законів організації та управління мисленнево-мовленневою діяльністю особистості. - Основні закони риторики: концептуальний, аудиторії, стратегії, тактики, мовленнєвий, ефективної комунікації, системного аналізу. - Академічне, політичне, судове, конфесійне та суспільно-побутове красномовство. - Жанрові різновиди усних виступів. Партитура тексту. 	<p>поточне опитування</p>
<p>4. Сучасний стан риторики Неориторика.</p>	<p>Розуміти: завдання неориторики.</p> <p>Мовний чинник в мовознавстві ХХ-ХХІ століть: теорія комунікацій; психологія мови; «мозок-мислення - мова – творчість» (Д.Сперрі, А.Вейн, П.Сімонов, Н.Бехтерева та ін.); психолінгвістика (А.А.Леонтьєв); масова комунікація; реклама та риторика; теорія «мовної особистості» (Ю. Караулов). Теорія і</p>	<p>Реферати, індивідуальні проєкти</p>

	<p>практика «мовного існування людини і народу» (Японія).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Головні напрями неориторики: аргументативна риторика та лінгвістична риторика. - Семіотичний характер неориторики (учення Ч. С. Пірса, Ч. У. Морріса, Ф. де Сосюра, Р. Якобсона). – - Загальну характеристику лінгвістичної риторики (концепції Р. Барта, У. Еко та науковців льєзьської школи). - Специфіку аргументативної риторики. - Культуру мови крізь призму риторики. <p>Розуміти володіння словом животворящим як проблему соціального, професійного і особистого благополуччя: яке слово – таке й життя.</p> <p>Пояснювати базові концепції та основоположні розділи класичної риторики.</p>	
<p>5. Основні етапи і принципи підготовки до публічного виступу</p>	<p>Знати і розуміти:</p> <p>Інвенцію - вибір теми та мети виступу; збір матеріалу; підготовка варіантів початку і завершення промови; «Коло мови»; ілюстративний матеріал; топи.</p> <p>Диспозицію - композиція мови; види планів; типи і жанри мовних творів і їх композиція: розповідь, опис, міркування.</p> <p>Елокуцію - стилістика і культура мовлення. Типові мовні помилки.</p> <p>Меморію - вимоги до пам'яті оратора.</p> <p>Акціо-вимоги до тексту та виголошення промови: логос, етос, пафос.</p>	<p>поточне опитування</p>
<p>6. Майстерність елокуції</p>	<p>Розуміти риторичну як єдиний простір складних наук.</p> <p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Елокуцію та елоквенцію: образність в красномовстві; - Звуковий та лексичний рівень промови; - Автологічну та металогічну лексику (тропи); - Синтаксичні та стилістичні фігури. <p>Оцінювати і вибирати одиниці мови.</p> <p>Здійснювати аналіз типових помилок у використанні синонімічних засобів мови.</p> <p>Знати і використовувати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Вербальні засоби виразності мовлення; Риторичні або стилістичні фігури - риторичні питання, звертання, вигуки, періоди, паралелізми, анафору та епіфору, антитезу, оксюморон, градацію, інверсію; - Тропи й інші засоби вираження думки: перифраз, табу та евфемізми, алюзія, порівняння, метафору, «реалізована метафору», уособлення, іронія, гіперболу, літоту, еліпсис, замовчування, епітет, каламбур, стилізацію, парадокс, афоризм, повтор, цитату. 	<p>презентації результатів виконаних завдань та досліджень</p>

<p>7. Логіка в публічному виступі</p>	<p>Знати і застосовувати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Основні формально-логічні закони; - Ева-Софізм. - Логічні доводи. - Індукція, дедукція, аналогія. - Умовиводи. - Силогізми. - Тези висловлювання. - Прийоми аргументації. <p>Розуміти логічні помилки.</p>	<p>залікове модульне тестування</p>
<p>8. Риторика і психологія</p>	<p>Вміти аналізувати та застосовувати психологічні особливості ораторської мови.</p> <p>Розуміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ораторську мову як дію: організованість, розгорнення, довільність. - Психологічні проблеми у публічних промовах. - Діалогічність ораторського монологу. <p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Внутрішні критерії оцінки точності підбору слів; - Засоби мовного контакту з аудиторією; - Мовний етикет оратора, лектора; - «Образ» аудиторії; - Специфіку виступу перед натовпом, організованою масою, колективом; - Типи відносин з аудиторією; - Індивідуальні мовні типи ораторів. <p>Оцінювати: свій зовнішній вигляд, міміку, жести, голос оратора.</p> <p>Уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - завойовувати увагу слухачів; - Читати «з листка»; - Оперувати активним і пасивним словником оратора. 	<p>стандартизовані тести</p>
<p>9. Риторика і журналістика</p>	<p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - систему сучасних ЗМІ. - Проблеми жанру в сучасній журналістиці. - Інформаційні жанри: новина (хроніка), замітка, бесіда, інтерв'ю, репортаж, репліка, коментар. - Аналітичні жанри: кореспонденція, стаття, рецензія, огляд, публіцистичний коментар. - Художньо-публіцистичні жанри: замальовка, нарис, фейлетон, памфлет, есе. <p>Розуміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - новизну, актуальність, оперативність; - Лід-тезу головної теми; - Гумор і сатиру; - Проблему авторського вимислу. 	<p>кейси</p>

<p>10. Промова перед мікрофоном і телевізійною камерою</p>	<p>Розуміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - особливості промови перед мікрофоном, телевізійною камерою; - Специфіку радіо- і телеаудиторії та особливості спілкування з ними; - Мовну поведінку на радіо і телебаченні і принципи їх організації. <p>Знати жанри ефірної журналістики.</p>	<p>групові проєкти</p>
<p>11. Засоби виразності в публіцистичному дискурсі</p>	<p>Розуміти основні риси мови преси: прагнення до стандартизованого і експресивності.</p> <p>Розрізняти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Фігуральні вислови: типи питань, повтори, аплікації, - структурно графічні виділення, - засоби підтримки контакту з читачами. - Тропи: метафора, каламбур, персоніфікація, метонімія, алюзія. - Інші засоби виразності в газеті: філологія, полістилізм. 	<p>Проблемні завдання, питання</p>
<p>12. Мовна культура та техніка мовлення оратора</p>	<p>Знати і застосовувати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Поняття культури мови і правильної мови. - Загальні ознаки культури ораторського мовлення. - Автологічну лексику, що виходить за рамки літературної мови. - Розуміти короткість мовлення та багатослів'я. - Звуковий рівень тексту. - Партитура тексту. - Інтонацію як мовне явище, її сутність і значення. - Фразовий наголос. Види фразових наголосів. - Значення артикуляційної гімнастики. - Вимоги до вимови й артикуляції при виголошенні промов. - Техніку мовлення: чітка дикція, вимоги до темпу, гучності, висоти, тону голосу, майстерність паузи. - Дихання. Види дихання. - Засоби фоностилістики. Голос, властивості голосу. - Дикція, мелодика мовлення. Причини порушення орфоепічних норм у мовленні. - Лексичний рівень тексту. Тропіка. - Синтаксичний рівень тексту. Синтаксичні фігури. - Стилістичний рівень тексту. Стилістичні фігури. 	<p>наскрізні проєкти</p>
<p>13. Оратор і аудиторія</p>	<p>Знати і розуміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Меморія та акція. - Зовнішня культура оратора. - Роль невербальних засобів спілкування в публічних виступах та вимоги до них. - Зовнішній вигляд оратора. Манера, міміка й жести оратора. - «Образ» аудиторії. 	<p>оцінювання результатів КППЗ</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - Місце проведення промови. - Шляхи подолання опору аудиторії. - Стратегію і тактику оратора. Особливості спілкування промовця з аудиторією. - Поняття «опору аудиторії». - Концептуальний закон. - Закон моделювання аудиторії. Прогнозування соціально-психологічних ознак. Стратегічний закон. Системну побудова оратором стратегії впливу на аудиторію. Тактичний закон. Психологічні аспекти впливу та способи утримання уваги. Цільову установку оратора. Завдання та надзавдання Види запитань у публічних виступах. 	
<p>14. Діалогічна та конфронтаційна риторика (еристика)</p>	<p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Техніку проведення діалогу; - Різновиди бесіди. - Типи співрозмовників; - Питання з історії риторики: міфологія еристики; Софістичні та діалектичні моделі переконання як моральний вибір людини; сократівську маєвтику та іронію як спосіб знаходження істини у процесі діалогу; - Основні ознаки суперечки: доказовість та переконливість; - Передумови виникнення суперечки; - Загальні рекомендації щодо підвищення ефективності суперечки. <p>Розрізняти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Тезу або тему дискусії; - Типологію дискусії; - Вимоги до тези та антитези; - Поняття пропонент та опонент. <p>Розуміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Діалог як риторичний дискурс; - Проблему активного слухання; - Види слухання: поверхнєве, логічне, співпереживання. - Типи діалогу: формальний, ігровий, діловий, духовний; - Поняття інсайту у діалозі; - Риторичну як еристику: мистецтво суперечки (витоки та еволюцію поняття); - Стратегію суперечки; - Тактику суперечки. - Загальні вимоги до суперечки. <p>Прояснювати поняття: суперечка —дискусія —дискурс —полеміка.</p>	<p>залікова модульна робота</p>

	<p>Поділяти суперечки за цілями учасників та їх мотивами.</p> <p>Аналізувати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Помилки у тезі; - Помилки в доказах; - Помилки у зв'язку між аргументами і тезами; - Некоректні прийоми суперечки; - Коректні та некоректні доводи; - Найбільш поширені прийоми ведення суперечки; - Суперечки на публіці; - Суперечки в ефірі; - Некоректні способи ведення суперечки: підміна тези, ставка на сором, обструкція та ін. - В. Шейнов: 12 сучасних правил переконання. Гра на людських потребах – популярна маніпуляція для переконання опонента; - Трикутник потреб А. Маслоу; - Приклади маніпуляцій на потребах у сучасних дискусивних дискурсах риторики; <p>«Оксфордські» дебати: практика підготовки та проведення.</p>	
--	---	--

ЛІТЕРАТУРНІ ДЖЕРЕЛА

1. Воронкова В.Г., Беліченко А.Г., Мельник В.В. Етика ділового спілкування: навч. посіб. Львів: Магнолія, 2017. 312 с.
2. Гриценко Т. Б. Риторика: навч. посіб. Київ: НАУ, 2016. 186 с.
3. Каравець Р.С. Ораторське мистецтво: підручник К, 2018. 216 с.
4. Лісовський П. М. Суспільна риторика: навч. посібник. К.: Кондор, 2018. 244 с.
5. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика: Навч. посіб. К., 2003. 311 с.
6. Молдован В.В. Судова риторика. К., 2020. 496 с.
7. Ораторське мистецтво : навч.-метод. посіб. / авт.-уклад. :І. М. Плотницька, О. П. Левченко, З. Ф. Кудрявцева та ін. ; за ред.І. М. Плотницької, О. П. Левченко. 2-ге вид., стер. К. : НАДУ, 2011. 128 с.
8. Онуфрієнко Г. С. Риторика: Навч. посіб. К., 2019. 625 с.
9. Ухач В. З. Судова риторика (опорні конспекти лекцій). Навчальний посібник для студ. Вищих навч. закл. Тернопіль: Вектор, 2013. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/20183/1/Posibnuk_O%D0%9ASR.pdf.
10. Фоменко М., Мацюк З. Красномовство : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2015. 252 с.

ПОЛІТИКА КУРСУ

- Середовище в аудиторії є дружнім, доброзичливим, комфортним, творчим, відкритим до конструктивної критики, спрямованим на самовдосконалення особистості.
- Курс передбачає як індивідуальну роботу, так і роботу в команді.
- Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані в зазначений термін.
- Якщо студент відсутній на занятті з поважної причини, він/вона презентують виконані завдання під час самостійної підготовки та консультації викладача.
- Під час роботи над проектом не допустимо порушення академічної доброчесності.
- Презентації та виступи мають бути авторськими, оригінальними.

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Для виконання індивідуальних завдань і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання модулів відбувається з дозволу дирекції факультету за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності. Використання друкованих і електронних джерел інформації під час контрольних заходів та екзаменів заборонено.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу з дозволу дирекції факультету.

ОЦІНЮВАННЯ

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Ораторське мистецтво (практична риторика)» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3
30%	40%	30%
1. Усне опитування (тестування) на заняттях – мах 40 балів. 2. Письмова робота – мах 60 балів.	1. Усне опитування (тестування) на заняттях – мах 35 балів. 2. Письмова робота – мах 65 балів.	1. Підготовка КПІЗ – мах 40 балів. 2. Захист КПІЗ – мах 40 балів. 3. Участь у тренінгах – мах 20 балів.

Шкала оцінювання

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
	залік
90-100	зараховано
89-70	
60-69	
26-59	не зараховано
1-25	